

ԳՐԱԿԱՆ

Հ Ա Մ Ա Ր Ե Ն Ն

ՍՈԿՐԱՏԻ ՄԱՆԸ

«Համարտութիւն է Աստուած»

(Շարունակութիւն առաջին թիւին)

- Կրօնակը յեցուցած պղնձապատ այն դուռին՝
 Բազուկներն իրար բերած՝ Մեհասանից պաշտօնեան՝
 Մերք գուրի մերք կառկածի մաքառումէն տարութե՝
 110 Մըմըքաց «Ի՛նչ օգուտ առաւինի չըլլալէն».
 Բայց Փեղոն բարեկամի փան իմաստնոյ զան իր մէջ
 Արձակ մագերուն տակ՝ որ կ'ըստողեն դէմքն աղւոր՝
 Աւելի մօտ՝ մանինին վարպետին ոտքը նըստած՝
 Ծալովի ծունկերուն զաւկի մը պէս հակելով՝
 115 Եւ պաշտած բարեկամին յառած իր աչքն ներաստող՝
 Լալէն կը շիկնէր, բայց դեռ կուլար անոր վրայ:
 Երկբարձր վիճքը սակայն իմաստունին ո՛չ երբեք
 Կրցած էր այլալիլ դէմքի գիծերն ու մայմն ալ.
 Իր նայուածքը վեր առած հեռուն՝ կարծես կը կարդար,
 120 Բերանն՝ ուր կը հանգչէր շրնորհագեղ իր ժպիտն՝
 Արդէն իսկ խօսելու պատրաստ՝ կիսով կը բացուէր,
 Իր ականջն ու իր զրնէր աներեւոյթ մտերմին.
 Մագերն՝ որոնց աւանան շունչը քերքէ կը հրպէ՛ր՝
 Դիտուն վրայ կը նրկաբեն պըսակ մ'աղօտ ու տօգոյն
 125 Ու, օղովն առաւօտին ծածանելով մերք ընդ մերք՝
 Կը սիրուն իր հակսի՛ն վըրայ ցոլէր արծաթի,
 Սակայն նոյն հակսին մէջէն՝ ուր դրոճմը ա՛յ է հոգին՝
 Ճանանչո՛ւմը կը դիտուէր անոր վսեմ մտածման,
 Զեղո՛ւ թափանց ալապատսիւն կամ արոյրին քնդմէջէն
 130 Լամբարն՝ առկայծ բոցեր արձակելով բազմին վրայ՝
 Ըստողուած իր փայլո՛ւր մասնելով դեռ ինքզինն՝
 Իր ցո՛լը կը զարնէ անոնց եւ գոյն մը կուտայ,
 Ինչպէս աչք մ'որ ծովաչու կը հետեւի նաւակին՝
 Պարպաջուն հակսին վըրայ իրենց նայուածքը յառած՝
 135 Կախուած իր աչքերէն՝ ու հագիւ հագ շնչելով՝
 Ուսողիւր բարեկամներն՝ հասկըլելով հագագնին՝
 Աչքերով վերջին անգամ կ'արածէին զայն լըռիկ,

108. **Մեհասան**, Արեւիկայի այն պաշտօնավարներէն էին որոնց յանձնուած էր եղեռնապատ տեղանքի վնասներուն գործադրութիւնը:

- Այդ ձայնն իրենց հետ յաւէս պիտի տանէին:
Իբր ալիք մ'որ Եռոյեան քափառ շունչէն կը բացուի՝
- 140 Անհամբեր իրենց հոյին անոր խօսին կ'ըսպատէ:
Ուր ուրեմն երկնահայեաց օչնն անոնց վրայ իջեցուց,
Ու իննն, ինչպէս ուրիշ ասեմ, ժրպսով մ'ըսկրսաւ:
Ի՛նչ, կուլա՞հ, բարեկամներ, կուլա՞հ մինչդեռ իմ հոգիս,
Ա՛յն մաքուր խօսնկին նըման՝ զոր քմուռնին կը վառէ,
- 145 Յաւիտեան ազատուած անարգ բեռնէն իր մարմնին՝
Կը սլանայ աստուածներուն մօտիկ, որ, սուրբ ախնով,
Այն ջինջ օրն ողջունելով՝ զոր նշմարած է բերեալ՝
Որոնէ ձգտալիսն, ու զայն տեսնէ ու հանչնայ:
Ինչո՞ւ կ'ապրինք ուրեմն, ո՛չ ապագէն մեռնելու:
- 150 Է՛ր տանջուիլ սիրեցի՝ արդարութեան համար ես.
Եւ ինչո՞ւ այս մահուա՛ն մէջ որ՝ կեանք կը կոչուի՝
Անարգ կիրքերուն դէմ՝ ստրկացած քէպէտե՛ս.
Հոգիս գշարութեանցս հետ կ'առնեցաւ ընդերկար.
Բարեկամք, առանց մահուան՝ բան մը կ'արժէ՞ յառաքիւնն...
- 155 Անիկա քաբիտնէն է՛, այն պըտակն երկնային
Զոր ի վերջ մեր արեւոյն կուտայ մեզ սուրբ դասաւորն,
Իրեն ըզմեզ կանչող Արամազդի ձայնն է ա՛յն.
Օրհնէ՛նք, բարեկամներ, ես կը լըսեմ զիննն այսօր,
Կեանքի՞ իմ օրերուս չը յանձնելով նշխարներն
- 160 Երկի՛ցս ինծի կրկնել՝ տալ այդ հրամանն երկնառաք:
Քա՛տ լիցի որ երկարել ուզեմ ընթացքը կեանքիս.
Կը կանչուիմ, ես լսեալիս ուշադիր հոն կը վազեմ:
Դուք քէ զիս կը սիրէք, ինչպէս տօնի օրերուն,
Օծեցէ՛ք ձեր գլուխներն անուշահոտ իւղերով,
- 165 Արգադի՛ր մը կախեցէ՛ք պատերէն վար սա բանսին,
Ճակատնիդ պըստկած կանաչագեղ դրասա՛նգով
Նըման փեսային, զոր բազմութիւն մը փութկոս՝
Ցանկեղով կանանցի սեմին վրայ զգաստ ծաղիկներ՝
Լոգանքէն վերջ կը տանի դէպի սենեակը հարսին.
- 170 Ձեր ձեռնո՛վը դուք ալ տարէ՛ք զիս գի՛րկը մահուան: ...
Մեռնիլն ի՛նչ է որ. քալել է այն հանգույցը՝
Հոգիին՝ երկին հետ պտռնրկացման կապը պիղծ,
Թափել է վերջապէս շրմին մէջ բե՛ն մ'աղտեղի:
Մեռնիլը մե՛ռնիլ չէ՛, բարեկամներ, փոխուիլ է,
175 Յորչափ մարդ ապրի մարմնին կապանքներէն ընկնելու՝
Դէպի՛ սոս՛յգ բարին ընդհարե կ'երբայ կրքոս հաղկելով,
Եւ, անարգ իր պէտքերէն արեւոյն մէջ յաւիտեան
Դանդաշկոս կը հետեւի կամ կը շեղի նշմարէն

160. Անհամբերութիւն մըն է այն կարելիութեան՝ զոր Սոկրատի բարեկամները պատրաստ էին ձեռք բերել՝ եթէ ուզէր ան փախչիլ բանէն եւ Բիովիսի երթալ. (Տե՛ս Պլատոնի Կրիտոնին մէջ):

- Իսկ այն որ հրպելով իր տենչացած վախճանին՝
 180 Կը տեսնէ անգրաւ օրուան փայլուն արեալոյսն՝
 Եւ կնի մէջ վերելակող իբրեւ հաճանչ մ'իւրիկուան՝
 Վրտարուած անոնց ծոցէն՝ կը վերանայ գոցը դից,
 Եւ ո՛ւսպ ուսպ խրմելով արքեցուցիչ նեկտար,
 Իր մահուան իսկ օրէն՝ ան կ'ըսկըսի ապրելու:
- 185 Բայց մեռնիլն է սառապիլ եւ սառապիլն ալ չարի՛ք:
 Ի՞նչ գիտենք, բարեկամներ: Աղետաւոր պահն երբ՝
 Արիւնով արագորժուած ողջակէզի մը նըման՝
 Այս գոհուած մարմնին համար պատիժ մըն է կարհասեւ,
 Զարիփով մը չէ՞ ուրեմն որ բարին դուրս կուգայ միշտ:
- 190 Զըմեռէն կ'ելլէ ամառն, ու գիշերէն կ'ելլէ ձիւ,
 Նոյն ի՛ննն Աստուած գողեց յաւերժական այդ շղթան,
 Եւ կուտնով մը ցաւերու մեկն կը ծընծիք այս կեանքին,
 Ու այս մահն երջանիկ՝ որսէ սկարներն կը խիրան՝
 Արդարեւ անմահութեան երկունք մըն է, ո՛չ ալ ինչ:
- 195 Եւ սակայն ա՛յլ կրնայ զննել անդունդը մահուան.
 Դիք իրենց մասը դրբին անոր վրտեմ շրթունքին,
 Ո՛վ գիտէ՝ քէ բռնելու պատրաստ անոր ձեռքին մէջ՝
 Վիշտով քէ հանդիմով կ'իյնայ երկմիտ մեր հոգին.
 Իսկ ես՝ որ դեռ կ'ապրիմ, չեմ գիտեր բայց կը խորհիմ
- 200 Քէ խորհուրդ մը կայ անտես այդ լուրջեան խորքին մէջ
 Եւ քէ՛ ներդաժիտ դից բարեբաւ խրատքիւնն
 Այդ նեւտանքը ծրարեց ծածկեց մահուան մէջ անգամ,
 Ինչպէս՝ իր աստուածային նեւով մեր սիրքը խոցող
 Սէրն յաճախ կը ծածկէ արցունքի սակ հանդիմ մը»:
- 205 Անհատաւ Կերիս անուշ մը ժպտեցաւ այդ խօսքին,
 «Զայն ընդ հուպ պիտի գիտնամ», ըսաւ Սոկրատ: Վերսկըսաւ,
 «Այո՛, դէպի լոյս մարդուն ողջոյնն առաջին,
 Երբ ոսկի հառազայրն համբոյր կուտայ բիբերուն,
 Սիրուած բաներուն շեշը՝ հնարին խառնուած,
- 210 Ծըխացող բաժակին այն փախըստեայ բոյրն անուշ,
 Համը համբոյրին, երբ տարփաւորն իր շուրթերն
 Յածելով կ'որոնէ՝ գիշերը՝ շուրթն ընկերին,
 Հեշտ չէ՛ն մեր զգայութեանց՝ որքան նախկին խանդն ու խինդ
 Օրհասով ձերբազատուած առաքինի մի մարդու:
- 215 Եւ մինչդեռ՝ հոս իր անխնայ կ'ամփոփեն ուրիշներ՝
 Ի՛ննն արեւակի փախուստին մէջ կը մտնայ
 Իր վերջին մնամ բարովն իսկ ըսելու աշխարհին,
 Եւ աշխարհն անէացած կ'անհետի յայս Աստուծոյ: